

Teknik Öğretmen Yetiştirme Sorunu Ve Teknik Eğitim Fakültelerinin Geleceği

The Problem of Training Technical Teachers and The Future of Technical Education Faculties

Burhan AKPINAR

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Elazığ-TÜRKİYE bakpinar@firat.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, Teknik Eğitim Fakültelerinin (TEF) son yıllarda karşı karşıya bulunduğu sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmıştır. Bunun için, TEF'in tarihi gelişim süreci incelenerek; amaç, program, ve organizasyon bakımından mevcut durum ortaya konulmuştur. Son yıllarda, TEF sayısının artışı ile daha da belirgin hale gelen mezunların istihdam edilememesi sorununun, hangi nedenlerden kaynaklandığı irdelenmiş ve sorunun çözümü için yeniden yapılanmanın gerekliliği ortaya konulmuştur. Yeniden yapılanma çerçevesinde, başta fakültenin ismi ve mezunlarına verilen unvan olmak üzere, amaç, programlar, kuruluş yerleri, pedagojik formasyon dersleri ile uluslararası denklik konularında mevcut sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede, gelişmiş ülkelerdeki benzer modeller incelenerek ülkemiz koşullarına en uygun modelin saptanmasına çalışılmıştır. Çalışma, son olarak bu konudaki bazı önerilerle tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Teknik Öğretmen, Teknik Eğitim Fakülteleri ve Yeniden Yapılanma

ABSTRACT

In this study, the problems that Technical Education Faculties (TEF) face and the solutions to these problems have been discussed. Observing the process of the historical development of the TEFs, the present situation has been presented in respect of objectives, curricula and the organisations. The causes of the unemployment problems of the graduates, due to the increasing number of the TEFs, have been scrutinized and as a solution to this problem, a necessity of reorganisation in the TEFs has been revealed. In this frame of reorganisation, the problems and the solutions have been taken into consideration, starting with the name of the faculty and the title given to its graduates, goals, curricula, foundation places, the pedagogical formation lessons and their international accreditation. In this context, similar models in the developed

countries have been examined and the best model fitting the conditions of our country has been tried to be determined. Some suggestions on the subject have been made.

Keywords: Technical Teacher, Technical Education Faculties and Reorganisation

1. Giriş

1.1. Tarihî Süreç

Ülkemizde ortaöğretime genel kültür dersi öğretmeni yetiştirme çabalarının yaklaşık 150 yıllık bir geçmişi olmasına karşın, meslekî ve teknik ortaöğretime öğretmen yetiştirme çabalarının, Cumhuriyet döneminde, ülkemizin sanayileşmesine paralel olarak 1930'lu yılların sonuna doğru ele alınabildiği görülmüştür (Ulusoy ;2003:99). Bu dönemde, ülkeye davet edilen yabancı uzmanların da önerileri ile, ülkenin gelişme ve kalkınması için meslekî ve teknik eğitimin önemi üzerinde durulmuş; bir ülkenin mesleki ve teknik eğitim sistemini kurmak ve geliştirmede ise teknik öğretmenlerin anahtar konumda olduğu görülmüştür (Balcı, 2003). Bunun üzerine, mesleki ve teknik öğretmen yetiştirme sorununa odaklanılmıştır. Bu çerçevede, 1927-1929 yılları arasında, teknik öğretmen yetiştirmek için, Avrupa ülkelerine 133 öğrenci gönderilmiş ve Avrupa ülkelerinden 65 öğretmen getirilmiştir. Daha sonra, mesleki ve teknik alanda öğretmen yetiştirmek için Ankara'da 1937-38 de Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu açılmıştır (Alkan ve arkadaşları, 2001; Işıksoluğu, 1998). Zaman içerisinde isim ve öğrenim süresinde değişiklikler yapılan bu okul, uzun yıllar bu konudaki ihtiyacı tek başına karşılamaya devam etmiştir.

Sonraki yıllarda, sanayi ve ekonomide görülen canlanma, nitelikli ara eleman ihtiyacını arttırmış; bu ihtiyacı karşılamak üzere, ortaöğretim düzeyinde öğretim yapan mesleki ve teknik okulların sayısı da çoğalmaya başlamıştır. Buna paralel olarak artan mesleki ve teknik öğretmen talebini karşılamak için 1976 yılında İstanbul'da ikinci bir "Yüksek Teknik Öğretmen Okulu" açılmıştır. Böylece sayıları ikiye çıkan bu okullar, diğer öğretmen yetiştiren tüm kurumlar gibi, 20 Temmuz 1982 tarihinde çıkarılan, 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile "Teknik Eğitim Fakültesi" (TEF) ismiyle üniversitelere devredilerek yeniden yapılandırılmış; program, yapı ve yönetim bakımından yeni bir

yapıya kavuşturulmuştur. Bu alandaki öğretmen ihtiyacının artarak devam etmesi üzerine, 1983-84 öğretim yılında Elazığ'da üçüncü bir TEF açılmıştır.

Üniversitelere devredilmesinden sonra, bu fakültelerin örgütlenme biçimi ve programlarında, önemli değişimler olmuştur. Teknik öğretmeni yetiştiren ve istihdam eden kurumların farklılaşması, istihdam ve planlama sorunlarına neden olmuştur (Mahiroğlu;1996). Programlardaki değişim, daha çok uygulamalı derslerin azaltılması ve mühendislik derslerinin artırılması biçiminde gerçekleşmiştir. Gerek uygulamalı derslerin azaltılması, gerekse örgütlenme biçimi, mezunların niteliğini, dolayısıyla da, bunların istihdamını olumsuz yönde etkilemiştir (Ulusoy, 2003; Sezgin, 1992).

Artan yükseköğrenim talebi, yerel güçlerin bölgelerine ekonomik yarar sağlama ve yükseköğretimi yaygınlaştırarak kalkınma çabaları gibi nedenlerle, TEF sayısı, yıllar içerisinde giderek artarken, özellikle uygulama becerileri konusunda, mezunların niteliğinde sürekli düşüş meydana gelmiş ve bunun sonucunda, mezunların istihdam sorunları artış göstermiştir.

TEF'in niteliğini yükseltme konusunda, zaman zaman önemli adımların atılmış olduğu gözlenmiştir. Bunlardan birisi de, 1990-91 yılında, YÖK-Dünya Bankası, II. Endüstriyel Eğitim Projesidir. Bu proje kapsamında, Gazi, Marmara ve Fırat TEF'in, programları yeniden düzenlenmiş, bu fakültereye önemli oranda teknolojik araç-gereç sağlanmış ve öğretim elemanları, eğitim amacıyla değişik sürelerle yurt dışına gönderilmiştir. Ancak, bu projeye TEF'nde beklenen nitelik artışı sağlanamamıştır.

1996 yılında YÖK, öğretmen yetiştirme konusunda bir çalışma başlatmış ve 1997- 98 öğretim yılında bu çerçevede, Eğitim Fakülteleri yeniden yapılandırılmıştır. Bu çalışma kapsamında, TEF'deki Öğretmenlik Meslek Bilgisi (ÖMB) dersleri yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile isim ve içerikleri değiştirilen ÖMB derslerinin saat ve kredileri artırılarak, tüm program içerisindeki oranı yükseltilmiştir (Şişman, 1999). Ancak, ÖMB derslerinin isim ve içerikleri incelendiğinde, mesleki ve teknik eğitimin kendine özgün niteliklerinin görmezlikten gelindiği ve genel eğitim ile ilköğretim

öğretmenliğinin esas alındığı görülmektedir. Bu durum, mezunların teknik öğretmen olarak işe hazırlanmasını olumsuz etkilemiştir.

Son yıllarda, gerek yükseköğrenim görmek isteyen öğrencilerin sayısal baskısı, gerekse bölgelerine yükseköğretim kurumu açarak ekonomik yarar sağlamaya çalışan politik talepler ile yükseköğretimi yurdun her tarafına yaygınlaştırma gibi gerekçelerle, ulusal ve bölgesel ihtiyaç ve özellikler dikkate alınmadan, TEF sayısı, hızla artış göstererek, günümüzde 23'e ulaşmıştır. Ancak, arz-talep dengesi gözetilmeden meydana gelen bu plansız artış, sanayi ve ekonomide son yıllarda görülen sorunlar ile mesleki ve teknik ortaöğretimde meydana gelen talep daralmasının da etkisiyle, bugün TEF, başta mezunların istihdam sorunu ve buna bağlı olarak saygınlık ve prestij kaybı gibi birçok sorunla karşı karşıya bulunmaktadır.

Mevcut Durum

Bugün için Türkiye'de çeşitli üniversitelere bağlı 23 Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi bulunmaktadır. Bunların 17'si Teknik Eğitim Fakültesi, dördü Mesleki Eğitim Fakültesi, biri Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi ve biri de Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesidir (YÖK, 2003). Yapı ve sorunları benzerlik gösterdiğinden, bu çalışmada bütün bu fakülteler, kısaca TEF ismiyle ifade edilmiştir. TEF'in temel amacı, mesleki ve teknik ortaöğretime öğretmen yetiştirmektir. Yaklaşık 30 program alanında eğitim-öğretim yapılan bu fakültelerden, her yıl binlerce mezun verilmektedir. Ancak, son yıllarda sadece bilgisayar bölümü mezunları MEB tarafından istihdam edilmekte, diğer bölümlerden mezun olanların ataması yapılmamaktadır. Günümüzde, işsiz mezunların on binlerce olduğu tahmin edilmektedir. Bu durumda, iş piyasasına yönelen mezunlar, temelde öğretmen olarak yetiştirildikleri için, gerekli niteliklere sahip olmadıklarından ya iş bulamamakta, ya da mesleğiyle ilgisiz alanlarda, düşük ücret ve statülerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Mezun ettiği bireylerin memnuniyeti ve iş dünyasındaki başarıları ile yükseköğretim kurumlarının saygınlığı arasında yakın bir ilişki kurulan günümüzde bu durum, başta mezunlar olmak üzere üniversiteler, öğretim elemanları, diğer bütün ilgililerde rahatsızlık meydana getirmektedir. Çünkü Bernard'ın (1973)

ifadesiyle “mezun ettiği bireyler için bir iş ve yükselme olanağı bulunmayan programlar anlamsızdır” (Karasar, 1981).

Son zamanlarda, TEF ile ilgili sorunların çözümü için bazı arayış ve çabalar göze çarpmaktadır. Bunlar arasında, başta AB ve Türk Hükümetinin desteği ile 2003 yılında uygulanmaya başlanan “Meslekî ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi” sayılabilir.

Meslek ve kariyerine uygun iş bulamayan on binlerce TEF mezununun varlığı ile söz konusu gayret ve arayışlar, TEF’in bugünkü amaç, program, yapı ve işleyiş ile yoluna devam edemeyeceği göstermektedir. Dolayısıyla yeniden yapılanma kaçınılmaz görünmektedir. Nitekim, Özer’in (2003) TEF’de görev yapan 303 öğretim elemanı ve 607 teknik öğretmenin görüşüne dayalı olarak yaptığı “TEF’de Yeniden Yapılanma” isimli çalışma sonuçları, öğretim elemanları ve teknik öğretmenlerin de, TEF’de, yeniden yapılanmanın gerekli olduğunu göstermektedir.

TEF’in, mevcut haliyle, nitelikli öğretmen yetiştirme ve sanayie yönelik misyonunu tam olarak yerine getirdiğini söylemek kolay değildir. Nitekim Gazi Üniversitesi TEF’den son beş yılda mezun olan öğrencilerin sadece %32’sinin teknik öğretmen olarak istihdam edilmesi ve 2001–2002 yılında ise bu oranın, %5’e kadar düşmüş olması, bu durumu desteklemektedir (Gazi TEF, 2003).

Yaklaşık yarım asırlık bir geçmişi bulunan, önemli oranda yetişmiş insan ve madde kaynaklarına sahip olan TEF’in, böylesine fonksiyonsuz bir durumda bırakılması; bir mesleki ve teknik eğitimin gelişmesini olumsuz etkilerken, diğer yandan kaynakların israf edilmesi anlamına gelmektedir. Çünkü ülkelerin kalkınması ve gelişmesi ile mesleki ve teknik eğitim sistemi arasında yakın bir ilişki vardır. Çözüm, TEF’in amaç, program ve organizasyon bakımından yeniden yapılanmasıdır.

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

1. Teknik Eğitim Fakültelerinin Amacı

TEF amacı, mesleki ve teknik ortaöğretime öğretmen yetiştirmektir. İlk kuruldukları günlerde ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal koşullarda bu amaç doğru

kabul edilebilir. Ancak, 1930'larda belirlenen bu amacın, 21. yüzyılın kadrolarını yetiştirme beklenmemelidir. TEF'in günümüzdeki sorunlarının temelinde, bu amaç ve bu amaç doğrultusunda sürdürülen eğitim-öğretim yaklaşımı yatmaktadır (Işıksoluğu, 1998). Nitekim Özden (1999) ve Alpay'a (2003) göre, Türk Eğitim Sistemi ve özellikle yükseköğretimin en önemli sorunu, Cumhuriyetin başlangıcında ortaya konan amaçları yenileyememesidir. Dolayısıyla, TEF'in, sorunlarının aşılması için, bu tek amaca dayalı yapı, değiştirilmelidir. Bunun için, dünyadaki örnekler iyi analiz edilmeli ve ülkemizdeki mevcut ve gelecekteki koşullar da göz önüne alınarak, teknik öğretmen yetiştirme amacına, piyasaya nitelikli teknik eleman yetiştirme amacı da eklenmeli; öğretmen yetiştirme, alternatiften sadece birisi olmalıdır.

Bu konuda gelişmiş ülkelere bakıldığında, çok değişik uygulamalar göze çarpmaktadır. AB ülkelerinde, mesleki ve teknik ortaöğretime öğretmen yetiştirmede, teorik dersler için genellikle yükseköğretim mezunlarından yararlanılırken, atölye ve uygulama dersleri için, iş piyasasından deneyimli usta ve uzmanlar, pedagojik eğitimden geçirildikten sonra istihdam edilmektedir. Ancak, amaç, yapı, program ve öğrenci profili bakımından TEF'e en çok benzeyen model, ABD de bulunan ve mühendislik fakülteleri dışında, mühendislik teknolojisi alanında lisans eğitimi veren "Teknoloji Fakülteleri" veya "Teknik Okullardır". Bu okullar, bir taraftan piyasaya yönelik olarak mühendislik takımının önemli bir üyesi olan " Teknolojist veya Teknoloji Mühendisi" yetiştirirken, diğer taraftan, iş deneyimine sahip mezunlarından isteyenlere yüksek lisans düzeyinde pedagojik formasyon eğitimi vererek, mesleki ve teknik öğretmen ile yönetici yetiştirmektedir. Dolayısıyla bu model, Türkiye koşulları da dikkate alınarak ülkemize uyarlanabilir. Bu uyarlama sonucu TEF, her düzeydeki mesleki ve teknik okul ile sanayie, atölye ve meslek dersleri öğretmeni ve yönetici ile sanayie yönelik, üretim ve uygulama konularında yetişmiş teknik eleman/uzman yetiştirmeyi amaçlamalıdır.

2. Öğretim Programları

TEF'nde bugün yaklaşık 30 meslek alanında öğretim yapılmaktadır. Ancak, bu programların çoğu geleneksel mesleklere dönük, güncelliğini önemli oranda yitirmiş ve

teorik ağırlıklıdır. Bu durum, söz konusu programlarla yetiştirilen mezunların niteliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü, eğitim kurumlarında mezunlara şekil verip, nitelik kazandıran temel öge, öğretim programlarıdır. Mezunların istihdam sorunu, arz-talep dengesizliği yanında, önemli oranda, mezunların niteliği ile de ilgilidir. Ülkemizde ileri teknoloji kullanılan işletmelerde işgücü sıkıntısı çekilirken, geleneksel sahalarda da işsizlikten yakınılması (Savaşır,1999), istihdam sorununun sadece arz-talep dengesizliği ile değil, nitelik sorunu ile de ilgili olduğunu göstermektedir.

TEF sayısının hızlı artış gösterdiği son yirmi yıl, aynı zamanda bilim ve teknolojinin de hızla gelişip, değiştiği; buna paralel olarak iş piyasasında birçok yeni mesleğin ortaya çıkıp, bir çoğunun da geçerliğini yitirdiği yıllardır. Bilgi çağına giriş yılları olarak da adlandırılan bu sürede, ülkemize henüz tam olarak yansımamış olsa da, dünyada çok önemli ekonomik ve sosyal değişimler yaşanmıştır. Üretim sistemlerinde, emek-yoğun teknolojilerin yerini, giderek bilgi-yoğun teknolojiler almaktadır. Gelişmiş ülkeler, bu değişimlere uyum sağlamak için her kademedeki genel ve özellikle de mesleki ve teknik eğitim programlarını sürekli yenileyip, geliştirmişlerdir. Ancak, mesleki ve teknik eğitimin hem orta ve hem de yüksek öğretim düzeyi ile yakından ilgili TEF’de, yeni açılanlar da dahil, bu yeni gelişme ve değişimler görmezlikten gelinerek; piyasada belli bir doyuma ulaşılmış geleneksel mesleklere dönük programlarda ısrar edilmiştir. Bu fakülteler için yapılan yenileme çalışmaları, çoğunlukla programlara ders ekleme ve çıkarma ile ders saati ve kredi değişimleriyle sınırlı kalmış; özde bir değişim yapılmamıştır. Çözüm için, bir taraftan TEF’deki mevcut öğretim programları, bilim ve teknolojiye gelişmelere paralel olarak yenilenip, güncelleştirilirken, diğer taraftan programlara, gelecekte etkili olması beklenen teknolojilere dönük yeni meslek alanları eklenerek, programlar çeşitlendirilmelidir. Programlarla ilgili çalışmalarda, bilgi ekonomisinin dinamikleri çok yönlü analiz edilmeli; küresel, AB, ulusal ve bölgesel talepler dikkate alınmalıdır (Ayhan, 2002; Savaşır, 1999).

3. Teknik Eğitim Fakültesi ile Mezunlarının İsim ve Unvan Sorunu

Bir yükseköğretim kurumunun ismi ile mezun ettiği öğrencilere verilen unvan, iş bulma, iş içinde yükselme, başarı ve tatmin olma derecesini belirleyen çok önemli faktörlerdendir (Karasar, 1981). TEF ismi ile mezunlarına verilen “Teknik Öğretmen” unvanı, sanayi ve üretim sektörlerinden çok, eğitim ve öğretimle ilgili algılanmaktadır. Bunun sonucunda, MEB tarafından son yıllarda istihdam edilmeyerek sanayiye yönelen mezunların statülerinde, belirsizlik meydana gelmekte ve bu durum, istihdamı zorlaştırmakta; iş bulunsa bile ücret, yetki ve prestij kaybına neden olmaktadır. Dolayısıyla, yeniden yapılanarak, teknik öğretmen yetiştirme yanında, sanayi sektörüne uzman eleman yetiştirmeye de yönelecek olan TEF için, yeni bir isim; mezunlarına da iş piyasasında anlam ve karşılık bulacak bir unvan verilmesi gerekmektedir. TEF’in önceki yıllarda, daha çok mezunların istihdam sorunlarından kaynaklanan prestij kaybının telafi edilmesi ile mezunların istihdamı ve uluslararası denkliğin sağlanması bakımından yeni isim ve unvan kaçınılmazdır. TEF’in ismi ile mezunlara verilecek unvanın, yurt içi ve dışında eğitim ve sanayi kesimlerince kabul görmesi için, başta AB olmak üzere, gelişmiş ülkelerdeki benzer kurumlar çok iyi analiz edilmelidir. Bununla ilgili gelişmiş ülkelerdeki örnekler incelendiğinde, ABD’deki “Teknoloji Fakülteleri” veya “Teknik Okul / Kolejlerin” yapı, misyon ve öğrenci profili bakımından TEF’e en fazla benzeyen model olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, TEF’e “Teknoloji Fakültesi”, “Teknik Bilimler Fakültesi” veya “Üretim Mühendisliği Fakültesi”; mezunlarına da, “Teknoloji Mühendisi” veya “Üretim Mühendisi” unvanı verilmesi uygun görünmektedir. Bu konuda herhangi bir kargaşaya meydan vermemek için, ABD’de Mühendislik Fakülteleri ile TEF’lerinin eşdeğeri gibi görünen Mühendislik Teknolojisi Fakültelerinin aynı alanlarda, farklı misyonlarda eğitim-öğretim yaptıklarını belirtmek gerekir. Endüstride, mühendislik fakültesi mezunu, teorik ağırlıklı proje ve dizayn mühendisleri ile uygulama ve üretim ağırlıklı teknoloji mühendislerinin (Teknolojist) görev ve sorumlulukları çakışmamakta, aksine birbirini tamamlamaktadır.

4. Uluslararası Denklik ve Akreditasyon

Dünyanın küreselleşmesi, ülkeler arasındaki bilgi sınırının kalkması, tüm ülkelerin işbirliği ve dayanışmaya girmesiyle, çağımızda eğitim sistemleri ve buna bağlı olarak öğretmen yetiştirme modellerinde de, bir birliğe doğru gidilmesi, eğitim yatırımlarının rasyonel kullanılması bakımından büyük önem arz etmektedir (Kuru, 1994). Buna bağlı olarak, meslekî ve teknik alanda öğretmen yetiştirme modeli arayışı içerisinde olan ülkemizde, TEF’de yapılacak yeniden yapılanmada, dünya ölçütleri esas alınmalıdır.

Günümüzde, mesleki ve teknik öğretme yetiştirme, AB üyesi ülkelerde büyük değişiklik göstermekle beraber, genelde teknik bir alanda lisans eğitimi görenler arasından, piyasa tecrübesi olanlara pedagojik formasyon verilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bu ülkelerde, iş başındaki başarılı ve tecrübeli ustaların gerekli pedagojik eğitimden sonra, özellikle atölye ve uygulama öğretmeni olarak istihdam edilmesi de sıkça görülen bir uygulamadır. ABD ve Kanada örneklerinde ise, uygulama ağırlıklı Teknoloji Okulları (School of Technology), Teknik Kolej veya Enstitüler (Technical College, Institute of Technology) ile Teknoloji Mühendisliği Fakülteleri (Engineering Technology Department) lisans mezunları içerisinde, iş deneyimi olanlara, genelde yüksek lisans düzeyinde pedagojik formasyon verilerek mesleki ve teknik öğretmen yetiştirilmektedir (<http://www.technology.ccsu>, 2003; Külekçi, 2003).

Gerek AB üyesi ülkeler, gerekse ABD modelinin ortak yanı, mesleki ve teknik alanda öğretmen olacakların, mühendislik alanında uygulama ağırlıklı olarak yetişmiş, pedagojik formasyon almış ve piyasa deneyimine sahip elemanlar arasından seçilmesidir. TEF’in yeniden yapılandırılması sırasında, uluslararası denkliğinin sağlanması için, her iki model, detaylı olarak incelenmeli ve ülkemizin geçmiş deneyimleri de dikkate alınarak, amaç, program, yapı ve işleyiş bakımından uluslararası standartlara uygun bir model oluşturulmalıdır.

5. Kuruluş Yerleri

Eğitim kurumları, kuruldukları çevreye hizmet götürme, satın alma gücü oluşturma, ekonomik hareketlilik ve hizmetlerde artış sağlama, yeni endüstri ve hizmet

sektörlerinin gelişmesine ortam hazırlama gibi çok yönlü katkılarda bulunurlar (Furt, 1973; Akt: Karasar,1981:32). Bu nedenlerden dolayı yerel ve ulusal güçler için okul açmak, çok çekici olmakta ve kolay destek bulmaktadır (Sorheim,1973; Akt: Karasar,1981:32). Bundan başka, yükseköğrenim görmek isteyen öğrencilerin sayısal baskısı, yükseköğretimi yurdun her yanına yayarak, ekonomik ve sosyal gelişmenin sağlanması gibi nedenlerden dolayı, diğer yükseköğretim kurumları gibi TEF sayısı da, son yıllarda giderek artışlar meydana gelmiştir. Ancak, genel eğitimden farklı olarak mesleki ve teknik eğitim, özellikle de uygulamalı derslerin çok önemli olduğu TEF'in, ekonomik ve sanayi bakımından gelişmiş bölge ve yerlerde kurulması önem taşır. Aksi halde, mesleki ve teknik eğitimin çok önemli bir ayağı olan okul-sanayi işbirliğinin sağlanması mümkün olamaz. Bu durum, mezunların uygulama becerilerinin gelişmesine engel teşkil eder.

İlk TEF'in Ankara'da açılması, o günkü koşullarda oldukça anlaşılabilir bir uygulamadır. İkincisinin İstanbul, üçüncüsünün de hemen tüm kamu kurum ve kuruluşlarının mevcut olduğu Elazığ'da açılması doğru kararlardır. Ancak, ilerleyen yıllarda, plansız, bölge ve ulusal ihtiyaç ve talepler dikkate alınmadan, ekonomik ve sanayi bakımından gerekli alt yapıya sahip bulunmayan ilgisiz yerlere çok sayıda TEF'in açılması, bu kurumların gelişmesi ve mezunların istihdamını olumsuz etkilemiş ve durum, önemli prestij kaybına neden olmuştur. TEF'in açıldığı bölgeler ile, Türk sanayisinin yoğun olarak bulunduğu yerler arasında bir paralellik bulunmaması, bu fakültelerin gelişmesi önündeki en önemli engellerden birisidir. Nitekim, Türk sanayisinin %60 Marmara, %18'inin de Ege bölgesinde yoğunlaşmasına karşın (Ayhan, 2002:102), bu bölgelerdeki TEF sayısı, bu yoğunluğa uygun sayıda değildir. Üstelik bu bölgelerde bulunan TEF'in çoğu da son yıllarda açılmış ve sınırlı sayıda bölümden oluşmaktadır. Örneğin, Kütahya-Simav, Tarsus, Karabük, Amasya, Muğla ve Batman gibi yerlerde ve çoğunlukla da o bölgenin ekonomik dinamikleri ile sanayisine uygun olmayan bölümlerin açılması, TEF'in kuruldukları yerlerle ilgili çarpıklığı göstermektedir. Ülkemizin otomotiv üretiminde çok önemli bir yere sahip olan Bursa ilinde TEF bulunmaması buna karşın; oto tamirhaneleri hariç, otomotiv ile ilgili hiçbir ciddi alt yapısı bulunmayan Batman ilinde TEF-Otomotiv programının hem gündüz ve

hem de gece öğretiminin mevcut olması, söz konusu çarpıklığa açık bir örnektir. Oysa Matorana'ya (1973:119) göre, yükseköğretim için yer seçiminde, öğrenci potansiyeli, öğrencilere uygulama, mezunlarına uygun ve sürekli iş olanaklarının varlığı ile öğretim elemanı temin olanağı gibi kriterler esas alınmalıdır (Karasar,1981:32). Türkiye'de TEF'in kurulmuş olduğu bölgeler incelendiğinde, çoğunlukla bu kriterlerden sadece öğrenci talebi kriterine uyulmuş olduğu görülür. Çözüm, TEF'in kurulacağı yerlerle ilgili belirli gelişmişlik kriterlerinin getirilmesidir. Bunun için, kamu ve özel sektörden tüm ilgililerin temsil edileceği bağımsız bir kurul veya komisyon oluşturulmalıdır.

6. Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri

Uluslararası denklik ve karşı karşıya bulunduğu sorunları aşmak için, TEF, yeniden yapılanması çerçevesinde, sanayi sektörüne nitelikli eleman yetiştirme amacına ek olarak, mesleki ve teknik öğretmen yetiştirmeye devam etmelidir. Bunun için, günümüzde lisans düzeyinde meslek ve genel kültür dersleri ile birlikte verilen ve programlarda yaklaşık %25-30'luk bir yer tutan ÖMB derslerinin isim ve içeriklerinin mesleki ve teknik eğitime göre düzenlenerek, ABD modelinde olduğu gibi lisans üstü düzeyde verilmesi, mesleğine hakim, profesyonel öğretmen yetiştirme açısından daha doğrudur. Bundan başka, Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenlerini yüksek lisansla yetiştirirken; TEF'in aynı kademeye lisans düzeyinde öğretmen yetiştirmesi bir çelişkidir. Bu durum, ileride aynı kurumlarda (Meslek Lisesi, Çok Programlı Lise ve Teknik Lise) görev yapacak olan, alan öğretmenleri ile teknik öğretmenler arasında statü, ücret, derece/kademe vb. konularında, yüksek lisanslı olanlar ve olmayanlar şeklinde, sorunlara neden olabilecektir. Dolayısıyla, TEF'deki ÖMB derslerinin lisanstan kaldırılıp; öğretmen olmak isteyenlere, mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı olmak üzere, yüksek lisans düzeyinde verilmesi, daha uygun olacaktır. Bunun sonucunda, TEF programlarında meydana gelen yaklaşık %30'luk boşluk, mühendislik ve uygulama ağırlıklı meslek dersleri ile doldurularak, mezunların piyasaya yönelik niteliği yükseltilebilir. Bunun sonucunda, mezunlar piyasada daha kolay istihdam edilirken; mesleki ve teknik eğitime daha ileri zihinsel ve uygulama becerisine sahip profesyonel öğretmenler yetiştirilebilir.

Böylece, ortaöğretimde alan öğretmenleri ile teknik öğretmenler arasındaki olası statü sorunu da çözülmüş olur.

Sonuç

Cumhuriyetin hemen başında, yüksek okul olarak kurulan TEF, MEB bağlı olarak uzun yıllar mesleki ve teknik ortaöğretime öğretmen yetiştirme görevini başarıyla yerine getirmişlerdir. 1981 yılında yapılan yükseköğretim reformu çerçevesinde, fakülteye dönüştürülerek üniversitelere bağlanan bu kurumların program, yapı ve işleyişinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Yıllar içerisinde, arz-talep dengesi gözetilmeden, TEF sayısı hızla artmış ve günümüzde 23'e ulaşmıştır. Ancak bu artışa rağmen, mezunların öğretmen olarak ataması ise, sürekli azalmıştır. Bunun nedenleri, TEF sayısında meydana gelen plansız artış, son yıllarda mesleki ve teknik ortaöğretime olan talep azalması, devletin her alanda küçülme kararı ve ekonomik krizler sonucu, sanayi yatırımlarında görülen gerileme sayılabilir. Özellikle son beş yılda, TEF bilgisayar bölümü hariç, diğer bölümlerden mezun olanların sembolik birkaç kişisi hariç, MEB tarafından istihdam edilmemektedir. Bu durumda, sanayiye yönelen mezunlar, gerekli niteliklere sahip olmadıkları için, ya iş bulamamakta veya mesleği ile ilgili olmayan işlerde düşük ücret ve statülerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Mevcut haliyle çok büyük istihdam sorunları ile karşı karşıya bulunan TEF, bu haliyle misyonunu tamamlamış gibi görünmektedir. Çözümün yeniden yapılanma olduğu artık tartışma götürmemektedir. Sorun, bunun nasıl ve ne şekilde yapılacağıdır.

Gerek küreselleşme, gerekse Türkiye'nin AB üyeliğinde son durağa gelmiş olması sonucu, her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da, dünya ve AB ile uyum ve entegrasyon çabaları hız kazanmıştır. Böyle bir ortamda, TEF, yeni bir misyon, isim ve organizasyonla, dünya ve AB'ye uyum ve entegrasyon sağlayacak şekilde yeniden yapılanmalıdır.

Meslekî ve teknik alanda öğretmen yetiştirme konusunda gelişmiş ülkelere bakıldığında, iki modelden bahsedilebilir. Bunlardan birincisi daha çok AB üyesi ülkelerde uygulanan model olup; süre, öğretim düzeyi ve istihdam şekli gibi konularda

ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Bu modelde, bir meslek okulu mezunu veya endüstride deneyimli uzman/ustalara, belirli bir süre pedagojik formasyon verilerek, tam veya yarım zamanlı meslekî ve teknik öğretmen yetiştirilmektedir. ABD’de uygulanan ikinci modelde ise, herhangi bir mühendislik veya daha çok mühendislik teknolojisi alanında, lisans eğitimi alarak mezun olanlar arasından, öğretmen olmak isteyen ve belirli bir süre piyasa deneyimine sahip bireylere, yüksek lisans düzeyinde pedagojik formasyon verilerek mesleki ve teknik öğretmen yetiştirilmektedir. Her iki modelin ortak yanı, teknik öğretmen olmak için piyasa deneyimine sahip bulunmaktır. Ancak, yapı, program ve öğrenci profili vb. bakımından ABD modeli, ülkemize daha uygun gibi görünmektedir. ABD’de teknik öğretmenler, Teknik Okul, Teknoloji Fakültesi/Enstitüsü gibi isimlerle bilinen lisans kurumlarında, yüksek lisansla yetiştirilmektedir. Ancak, teknik öğretmen yetiştirmek, bu okulların amaçlarından sadece biridir. Bu okullar, aynı zamanda, ABD’de sanayide mühendislik takımı olarak bilinen teknik ekibin çok önemli bir üyesi olan mühendislik teknolojistlerini de yetiştirmektedir. Dolayısıyla, yeniden yapılanma çalışmalarında, bu modele dayalı olarak TEF’in sahip olduğu önemli insan ve madde kaynağı ile birlikte Teknoloji Fakültelerine dönüştürülmesi, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir alternatif olarak değerlendirilmelidir. Bu yeni isim, yeni bir misyon ve yapıyı da beraberinde getirecektir. Mesleki ve teknik öğretmen yetiştirmek, bu fakültelerin artık tek amacı değil, birçok amacından sadece birisi olmalıdır. Bu okullar, bir taraftan üretim mühendisi unvanıyla sanayiye, temel mühendislik bilgileri ve yüksek uygulama becerisiyle donatılmış elemanlar yetiştirirken, bir taraftan da isteyenlere yüksek lisans düzeyinde pedagojik formasyon vererek teknik öğretmen ve okul yöneticisi yetiştirmeyi amaç edinmelidir. Bunun için, öğretim programlarında önemli değişimler yapılmalıdır. Öncelikle, geleneksel mesleklerden oluşan mevcut programlar, güncelleştirilmeli ve bunlara yeni meslekler eklenerek çeşitlendirilmelidir. Bu düzenlemeler, geleceğin meslekleri düşünülerek, Türkiye’nin ekonomik, sanayi ve sosyal kalkınma planlarına paralel, bugün ve gelecekteki insan kaynakları ihtiyacı dikkate alınarak yapılmalı ve bu çalışmalar gelişen bilim ve teknolojiye paralel olarak süreklilik arz etmelidir.

Öneriler

1. Mevcut TEF, ABD Teknoloji Fakülteleri model alınarak, sahip olduğu insan ve madde kaynaklarıyla birlikte amaç, program ve yapı bakımından yeniden yapılandırılarak, “Teknoloji Fakültelerine” dönüştürülmeli; mezunlarına da “Üretim Mühendisi” unvanı verilmelidir.
2. Teknoloji Fakültesine dönüştürülen bu okullara, ağırlıklı olarak mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından olmak üzere, genel ortaöğretim ve ilgili ön lisanstan da öğrenci alınmalıdır.
3. Eğitim dersleri lisans düzeyinden, yüksek lisans düzeyine kaydırılarak, tamamen alan derslerinden oluşan lisans öğretimi, temel mühendislik bilgileri ve üretimle ilgili yüksek uygulama becerisi kazandıracak biçimde, işe yönelik olmalıdır.
4. Teknoloji Fakültesi ismiyle yeni bir misyona kavuşacak bu okullar, bir taraftan iş piyasasına temel mühendislik bilgileriyle donatılmış ve yüksek uygulama becerisine sahip bireyler yetiştirirken, diğer taraftan mezunları arasından isteyenlere, yüksek lisans düzeyinde eğitim formasyonu kazandırarak, mesleki ve teknik öğretmen ve yönetici yetiştirmeye devam etmelidir.
5. Teknik öğretmen olmak isteyen, lisans mezunlarına, yüksek lisansta verilecek eğitim derslerinin içeriği, mesleki ve teknik eğitimle ilgili olmalıdır.
6. TEF öğretim programları, uluslararası standartlar çerçevesinde yenilenmeli ve bu programlara yeni meslek alanları eklenerek çeşitlendirilmelidir.
7. Yeni TEF (Teknoloji Fakülteleri), ulusal ve bölgesel ihtiyaç ve talepler doğrultusunda, ekonomik ve sanayi bakımından belirli gelişmişlik kriterlerine sahip yerlere açılmalıdır. Bu kriterleri belirleyecek, tüm ilgili kesimlerin temsil edileceği bir üst komisyon/kurul kurulmalıdır.

Kaynaklar

- Alkan, C., Doğan, H., ve Sezgin, S. İ. (2001). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Alpay, A. (2003). Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Soyo-Ekonomik ve Politik Çevrelerin Üniversitelerde Kurumsal Adaptasyona Etkileri . *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 9 (34), 194-213.
- Ayhan, A. (2002). *Dünden Bugüne Türkiye’de Bilim-Teknoloji ve Geleceğin Teknolojileri*. İstanbul: Beta Basım Yayım ve Dağıtım AŞ.
- Balcı, M. (2003, Mayıs). *AB Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Öğretim İçin Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları . Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme* Ulusal Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Bayram, Ö. (2003). *Teknik Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılanma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Foster, P., ve Delaura J. School of Tekchnology. <http://www.technology.ccsu.edu/programs/information/degrees/te_masters_index.html > (2003, Ağustos 11).
- Gazi Üniversitesi (2003). *Teknik Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması Çalışmaları*. Yayınlanmamış Komisyon Raporu.
- Işıksoluğu, M. A. (1998). *Teknik Eğitim Fakülteleri ve Teknik Öğretmen Yetiştirme Sorunu* . I. Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Karabük Teknik Eğitim Fakültesi, Karabük.
- Karasar, N. (1981). *Önlisans Eğitimi ve Teknikeğitime Uygulanabilirliği- Tarama Modelinde Bir Araştırma*. Ankara : Ankara Üniversitesi Yayınları, No: 106.
- Kuru, C. (1994, Eylül). *MEB. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü*. Avrupa Konseyi Ülkelerinde Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Modelleri Toplantısında sunulmuş bildiri, İzmir.
- Külekcı, K. M.(2003) .< <http://www.mersin.edu.tr> < (2003, Eylül 15)
- Mahiroğlu, A. (1996). *Teknik Eğitim Fakültesi Mezunlarını İzleme Araştırması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Savaşır, R. (1999). *Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Küçük ve Orta Boylu İşletmeler Açısından İstihdam Politikaları*. Ankara: Kamu-İş Yayınları.
- Sezgin, S. İ. (1992). *Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumları İçin Öğretmen Yetiştirme* . Fırat Havzası’nda Yükseköğretim Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Şişman, M. (1999). *Öğretmenliğe Giriş*. Ankara : Pegem A Yayıncılık.

TC. YÖK (2003). < [http:// www.yok.gov.tr/](http://www.yok.gov.tr/) > (2003, Eylül 18)

Ulusoy, A. (2003). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Öğretim İçin Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler* . Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.